

Jak wyrazić to, co niewyraźne?

Symbolizm Jan Kasłowicz, *Krzak dzikiej róży w Ciemnych Smreczynach*

Celem lekcji jest poznanie charakterystycznych cech symbolizmu oraz omówienie najważniejszych cech twórczości Jana Kasłowicza.

SYMBOLIZM - prąd artystyczny kształtujący się głównie w literaturze, malarstwie i muzyce od lat 80. XIX wieku; wypracował nowatorski program głoszący, że poezja powinna wyrażać to, co niewyobraźalne i docierać tam, gdzie nie dociera racjonalne poznanie. Zadaniu temu ma służyć odpowiednio ukształtowany język poetycki, który nie nazywa rzeczy bezpośrednio, lecz właśnie za pomocą symboli. Był kierunkiem artystycznym, który obok impresjonizmu stanowił nurt najczęściej występujący w dziełach plastycznych i literackich.

Obraz *Szał uniesień* Władysława Podkowińskiego to jeden z najbardziej rozpoznawalnych polskich dzieł reprezentujących symbolizm. Symboliczność dzieła zawierała się w różnych odczytaniach znaczenia nagiej kobiety z rozwianymi rudymi włosami umieszczonej na czarnym stojącym dęba koniu, którego nieokielzanie objawia piana wydobywająca się z pyska i wyraźnie widoczne zęby.

Proponowane zadanie: Wyjaśnij, co mogą symbolizować na obrazach wypisane w tabeli elementy.

Władysław Podkowiński, <i>Szał uniesień</i>	
Nagość kobiety
Barwy obrazu
Poza konia

Interpretacja utworu *Krzak dzikiej róży w ciemnych smreczynach* Jana Kasłowicza

<https://wolnelektury.pl/katalog/lektura/z-wichrow-i-hal-z-tatr-krzak-dzikiej-rozy-w-ciemnych-smreczy.html> - link do utworu

Tomik wierszy Jana Kasłowicza *Krzak dzikiej róży w ciemnych smreczynach* ukazał się w 1898 roku i stał się dowodem przełomu modernistycznego w jego twórczości. Poeta skłonił się

u symbolizmowi i impresjonizmowi, czego wyrazem są przede wszystkim zawarte w zbiorze cztery tytułowe sonety.

Istotą symbolizmu było wrażenie poprzez zmysłowo odbierany motyw tego, czego nie da się wyrazić (stany duszy, przeżycia duchowe, stany umysłu).

Warto zwrócić uwagę na pojawiające się w utworze symbole. Podstawowymi symbolami utworu są krzak dzikiej róży i limba. Róża jest symbolem piękna, młodości, życia, delikatności – zagrożonych przez otaczający ją okrutny świat. Limba zaś symbolizuje śmierć, przemijanie, starość, przegrana. Oba symbole są ze sobą skonstrastowane, łączy je jednak ze sobą przekonanie o ulotności wszelkiej nadziei, nietrwałości urody i blasku i zagrożeń, czyhających na człowieka w okrutnym świecie.

Podmiot mówiący opisuje górski krajobraz, szczególną uwagę zwracając na limbę i rosnący w jej pobliżu krzak dzikiej róży. Obrazy natury oddają nastrój podmiotu lirycznego, rejestrują jego ulotne wrażenia, służą do kreowania symboli. W krzaku dzikiej róży i limbie widziano m.in. przeciwstawienie sobie postawy uciekającego od świata i wrażliwego artysty oraz kogoś, kto działa wśród ludzi, jest aktywny i przedsiębiorczy, czyli np. dekadenta oraz społecznika, fabrykanta czy polityka. Odczytano też te symbole jako opozycję życia i śmierci, słabości siły, ducha i materii.

Jak widać symbolizm pozwala na różnorodne interpretacje. Każda może być słuszna, jeśli potrafimy ją wybronić.